

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 16 0 U 002018 24 Uvp
Banja Luka, 3.10.2025. godine

Vrhovni sud Republike Srpske, u vijeću sastavljenom od sudija Svjetlane Knežević, predsjednika vijeća, Asmira Koričića i Edine Čupeljić, članova vijeća, uz učešće zapisničara Tamare Kočić, u upravnom sporu po tužbi S. Đ. iz K. D., [...] (u daljem tekstu: tužiteljica), protiv rješenja broj RP-259/2022-9 od 6.3.2023. godine Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Bijeljina (u daljem tekstu: tuženi), u predmetu utvrđivanja preplaćenog novčanog primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja, odlučujući o zahtjevu tuženog za vanredno preispitivanje presude Okružnog suda u Prijedoru broj 16 0 U 002018 24 U 2 od 29.1.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 3.10.2025. godine, donio je

PRESUDU

Zahtjev se odbija.

Obrazloženje

Pobijanom presudom uvažena je tužba i poništen uvodno označeni osporeni akt, kojim je odbijena žalba tužiteljice izjavljena protiv rješenja Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Filijale Prijedor broj RP-259/2022-3 od 23.12.2022. godine. Tim prvostepenim rješenjem je u stavu 1. dispozitiva, utvrđena preplata novčanog primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja isplaćena tužiteljici u iznosu od 16.664,07 KM, a koja je nastala u periodu od 11.9.2019. godine do 30.9.2022. godine, pa je određeno da je taj iznos dužna vratiti Fondu PIO RS u cijelosti u roku od 30 dana od dana konačnosti tog rješenja. Stavom 2. dispozitiva prvostepenog rješenja određeno je da ukoliko tužiteljica u navedenom roku nije u mogućnosti u cijelosti vratiti navedeni dug, da isti može isplatiti u 60 mjesečnih rata u iznosu od po 277,74 KM, sa početkom uplate prve rate u roku iz stava 1. tog rješenja.

U obrazloženju pobijane presude nižestepeni sud navodi da se odredba člana 161 tačka v) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 134/11, 82/13, 96/13, 103/15, 111/21, 15/22 i 132/22, u daljem tekstu: Zakon o PIO), u konkretnom slučaju ne može primijeniti, budući da za njenu primjenu ima mjesta samo u situaciji u kojoj je došlo do promjene obima stečenog prava iz PIO, na način da je lice primilo veći novčani iznosa od iznosa koji mu pripada po zakonu, a što kod tužiteljice nije slučaj jer njoj pravo na penziju uopšte ne pripada, s obzirom da je rješenje broj 95-1.1-1811.7-1836/20 od 20.3.2020. godine, na osnovu kojeg je ostvarila pravo na porodičnu penziju, usljed toga što je Vrhovni sud Republike Srpske presudom broj 16 0 U 000973 20 Uvp od 19.1.2022. godine, preinačio presudu Okružnog suda u Prijedoru broj 16 0 U 000973 20 U od 18.2.2020. godine, u izvršenju koje je to rješenje doneseno, prestalo da egzistira u pravnom prometu, a istovremeno je na snazi ostalo prethodno doneseno prvostepeno rješenje od 11.9.2019. godine, kojim je

tužiteljica odbijena sa zahtjevom za ostvarivanje prava na penziju, kao i drugostepeno rješenje od 30.10.2019. godine, kojim je žalba tužiteljice na rješenje od 11.9.2019. godine odbijena. Stava je da se u konkretnom radi o sticanju bez osnova, budući da je dio imovine Fonda prešao u imovinu tužiteljice, a taj prelaz nije bio utemeljen u zakonu jer je ona lice koje nema pravo na penziju, pa se shodno odredbi člana 160 Zakona o PIO povrat tih novčanih primanja ima vršiti u skladu sa propisima koji uređuju obligacione odnose. S obzirom da tužiteljica nije ostvarila pravo na isplatu novčanih primanja ni na jedan od načina propisanih odredbom člana 161 Zakona o PIO, cijeni da na strani tužiteljice ne postoji obaveza vraćanja preplaćenih novčanih primanja po osnovu te odredbe Zakona o PIO.

Blagovremenim zahtjevom za vanredno preispitivanje pobijane presude (u daljem tekstu: zahtjev) tuženi istu pobija iz razloga povrede odredaba Zakona o PIO. Navodi da pogrešno nižestepeni sud smatra da se odredba člana 161 stav 1 tačka v) Zakona PIO, može primijeniti samo na situaciju kada je došlo do promjene obima prava iz PIO, ali ne i u situacijama kada licu ne pripada pravo na penziju. U vezi s tim ukazuje da tom odredbom krivica nije propisana kao uslov za utvrđivanje obaveze vraćanja preplaćenog iznosa penzije, nego je nastanak preplate propisan kao objektivna činjenica, koja za posljedicu ima obavezu vraćanja preplaćenog iznosa od strane lica kojem je isplaćena penzija koja mu po zakonu ne pripada. Ističe da je takvo pravno shvatanje Vrhovni sud Republike Srpske iznio u presudama broj: 14 0 U 002065 14 Uvp od 21.9.2016. godine, broj: 11 0 U 011584 14 Uvp od 21.9.2016. godine i broj: 12 0 003604 13 Uvp od 26.11.2015. godine. Ukazuje i na to da je Ustavni sud Republike Srpske odlučujući po inicijativi za ocjenu ustavnosti člana 161 stav 1 tačka v) Zakona o PIO, donio rješenje broj: U-121/16 od 20.12.2017. godine kojim ne prihvata navedenu inicijativu, i u obrazloženju kojeg je, pored ostalog naveo „Sud je, u prvom redu, utvrdio da odredbe kojima je u Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju regulisana naknada štete imaju cilj da zaštite sredstva Fonda, kao organizacije za osiguranje, za slučaj nastupanja osiguranog rizika (član 2. Zakona), kao i da se naknada vrši u skladu sa propisima koji uređuju obligaciono pravne odnose, te na način propisan samim Zakonom. S tim u vezi i obaveza vraćanja nezakonito ili nepravilno isplaćenih penzija i drugih novčanih primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja propisana članom 161. tačka v) Zakona, proističe iz načela obligacionog prava koja podrazumijeva opštu obavezu povrata stečenog bez osnova kao i pravo oštećenog lica, u ovom slučaju Fonda, da zahtijeva naknadu pričinjene štete. S obzirom na navedeno, a imajući u vidu trajni karakter prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, sud je ocijenio da je zakonodavac, omogućujući da Fond zahtijeva naknadu pričinjene štete, suštinski, od momenta njenog nastanka, postupao u okviru svoje nadležnosti da uređuje obligacione odnose“. Konačno, smatra da je pobijana presuda zasnovana na paušalnim navodima, bez podvođenja utvrđenog činjeničnog stanja pod određenu zakonsku normu, koja bi u krajnjem rezultirala odbijanjem ili usvajanjem tužbe u smislu postojanja ili nepostojanja preplaćenog iznosa penzije, a ne usvajanjem tužbe iz razloga navedenih u pobijanoj presudi. Predlaže da se zahtjev uvaži, pobijana presuda preinači, tako da se tužba odbije ili da se ista ukine.

Tužiteljica u odgovoru na zahtjev navodi da je pobijana presuda pravična i pravilna.

Razmotrivši zahtjev, odgovor na zahtjev, pobijanu presudu, te ostale priloge u spisima predmeta, na osnovu odredbe člana 39 Zakona o upravnim sporovima („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 109/05 i 63/11, u daljem tekstu: ZUS), odlučeno je kao u izreci ove presude iz sljedećih razloga:

Iz podataka u spisu predmeta proizlazi da je tužiteljica dana 11.9.2019. godine, Filijali Prijedor, podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju iza umrlog osiguranika

N. D., sa kojim je sve do trenutka njegove pogibije u Vojsci RS, živjela u vanbračnoj zajednici. Ne nalazeći da tužiteljica ispunjava uslove iz člana 73 Zakona o PIO, prvostepeni organ je rješenjem od 11.9.2019. godine odbio njen zahtjev. Odlučujući o žalbi tužiteljice tuženi je rješenjem od 30.10.2019. godine istu odbio, tako da je rješenje od 11.9.2019. godine nastavilo da egzistira u pravnom životu. Povodom tužbe tužiteljice podnesene protiv drugostepenog rješenja od 30.10.2019. godine, Okružni sud u Prijedoru je presudom broj 16 0 U 000973 20 U od 18.2.2020. godine isto poništio, pri tom izražavajući stav da tužiteljica ispunjava uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju iz člana 69, 70 tačka a) i 71 tačka v) Zakona o PIO, a u vezi sa članom 12 Porodičnog zakona („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 54/02, 41/08 i 63/14), s obzirom da su bračna i vanbračna zajednica izjednačene. U postupku izvršenja te presude, tuženi je poništio rješenje prvostepenog organa od 11.9.2019. godine i vratio prvostepenom organu na ponovno odlučivanje, nakon čega je ovaj rješenjem od 20.3.2020. godine, utvrdio da tužiteljica ostvaruje pravo na porodičnu penziju počev od 11.9.2019. godine u iznosu od 419,84 KM. Odlučujući o zahtjevu za vanredno preispitivanje podnesenom od strane tuženog protiv presude Okružnog suda u Prijedoru broj 16 0 U 000973 20 U od 18.2.2020. godine, Vrhovni sud Republike Srpske je presudom broj 16 0 U 000973 20 Uvp od 19.1.2022. godine, isti uvažio i tu presudu preinačio na način da je tužba tužiteljice odbijena kao neosnovana. Nakon toga je rukovodilac prvostepenog organa po službenoj dužnosti pokrenuo postupak utvrđivanja preplaćenog iznosa novčanog primanja što je rezultiralo donošenjem prvostepenog rješenja dana 23.12.2022. godine kojim se tužiteljici utvrđuje preplaćeni iznos od 16.664,07 KM na ime primanja iz PIO, te joj se nalaže da isti vrati na prethodno gore opisani način. Ovakav stav prvostepenog organa osporenim aktom podržao je tuženi navodima da je za primjenu odredbe člana 161 stav 1 tačka v) Zakona o PIO dovoljno da korisnik primi novčani iznos veći od iznosa koji mu pripada, što je objektivni uslov koji je na strani tužiteljice nastao, slijedom čega je nastala i njena obaveza vraćanja istog iznosa. Pobijanom presudom nižestepeni sud je uvažio tužbu tužiteljice i poništio osporeni akt, za to dajući prethodno gore navedene razloge.

Pravilno je pobijanom presudom uvažena tužba i poništen osporeni akt, ali iz razloga koje će ovaj sud u nastavku dati.

Odredbom člana 161 stav 1 tačka v) Zakona o PIO, propisano je da je lice kome je na teret Fonda PIO izvršena isplata, na koju nije imao pravo po zakonu, obavezno da vrati Fondu PIO primljeni iznos, ako je primljeni novčani iznos veći od iznosa koji mu pripada po zakonu.

Shodno citiranoj odredbi nameće se jasan zaključak da je za tužiteljicu, usljed činjenice da je presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 16 0 U 000973 20 Uvp od 19.1.2022. godine, prestalo da egzistira rješenje od dana 20.3.2020. godine na osnovu kojeg je ostvarila pravo na porodičnu penziju i na temelju kojeg joj je vršena isplata iste, nastala obaveza da iznos od 16.664,07 KM vrati jer iz sadržaja navedene odredbe, jasno proizlazi da je za nastanak obaveze vraćanja preplaćenog iznosa dovoljno samo to da je korisnik prava primio novčani iznos koji mu po zakonu ne pripada, pa da mu s tim u vezi nastaje obaveza da taj iznos tuženom vrati.

Međutim i pored činjenice da su u smislu navedene zakonske odredbe ispunjene pretpostavke za utvrđivanje preplate novčanog potraživanja, tuženi i njegov prvostepeni organ su bili dužni da se u okviru ovog postupka izjasne i o okolnosti da li bi eventualno vraćanje preplaćenog iznosa za tužiteljicu predstavljalo pretjeran teret koji narušava pravičan balans između javnog interesa i interesa tužiteljice, što je suprotno standardima zaštite prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Shodno tome prvostepeni organ

u toku postupka nije razmatrao okolnosti vezane za konkretan slučaj, kao što su životna dob u kojoj se tužiteljica nalazi, vremenski period u kojem bi vraćala preplaćeni iznos penzije, da li ostvaruje primanja iz kojih bi mogla da vrati iznos od 16.664,07 KM, koliko bi plaćanje mjesečnih rata u iznosu od 277,74 KM uticalo na njen svakodnevni život, odnosno nije išao za tim da utvrdi da li bi vraćanjem ovog iznosa došlo do neproporcionalnog miješanja u tužiteljčinu imovinu. Sa ovim je ostalo neriješeno pitanje da li bi vraćanje već isplaćenih iznosa penzije tužiteljicu dovelo do toga da bi ona morala da snosi nesrazmjeran teret, što bi u njenom slučaju dovelo da povrede prava na imovinu, a koja kategorija je zaštićena Ustavom Republike Srpske i Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Pored toga tuženi je zanemario okolnost da tužiteljica svojim ponašanjem nije doprinijela tome da joj bude isplaćen navedeni iznos penzije, za koju je konačno utvrđeno da joj ne pripada.

Kod ovakvog stanja stvari, a s obzirom da je pobijanom presudom pravilno poništen osporeni akt od 6.3.2023. godine, bez obzira na pogrešne razloge koje je dao nižestepeni sud, o čemu je prethodno sve rečeno, nisu bili ispunjeni uslovi da se zahtjev tuženog uvaži u smislu odredbe člana 35 stav 2 ZUS, pa je isti odbijen shodno odredbi člana 40 stav 1 istog zakona, s tim što je tuženi u ponovljenom postupku dužan donijeti novi akt rukovodeći se isključivo uputama Vrhovnog suda Republike Srpske.

Zapisničar
Tamara Kočić

Predsjednik vijeća
Svjetlana Knežević

Tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić